

Elche

De stad Elche (in het Valenciaans: Elx), gelegen aan de rivier de Vinalopó in de provincie Alicante, is het meest bekend door een kalkstenen borstbeeldje van 56 cm hoogte, met 'wagewielen' aan weerszijden van het hoofd, de *Dama de Elche*. Het werd in 1897 bij toeval

gevonden toen in het ten zuiden van Elche gelegen l'Alcudia een heuveltje werd afgegraven om er landbouw mogelijk te maken en stamt uit de vierde eeuw BC, uit de cultuur der Iberiërs. Aangezien niet duidelijk is wie het beeldje voorstelt, waartoe de holte in het achterhoofd diende of waarom het die enorme oordoppen draagt, zijn de meest wilde veronderstellingen geopperd, bijvoorbeeld dat het een afbeelding is van een buitenaardse verschijning. De Ilicitanos, de bewoners van Elche, zijn er in elk geval buitengewoon trots op. Alleen: het origineel wordt na een lange tijd in het Louvre in Parijs sinds 1941 angstvallig bewaakt in het Nationaal Archeologisch Museum in Madrid. In 2006 werd het voor het laatst

schoorvoetend voor enkele maanden aan Elche uitgeleend. Replica's en kopieën echter te kust en te keur, niet alleen in de souvenirwinkels in Elche maar ook in de *Huerto del Cura* (Tuin van de Priester). De oude naam Ilici dateert overigens al uit de tijd van de Carthagers en werd in de tweede eeuw AC overgenomen door de Romeinen.

De *Huerto del Cura* is een lustoord, een kunstzinnig aangelegde palmentuin, in 1918 genoemd naar de voormalige eigenaar, pater José María Castello Sánchez. De dadelpalmen en andere palmsoorten, die tot 30 meter hoogte reiken, zijn er op smaakvolle wijze aangevuld met cactussen, agaven, granaatappelen en vijgenbomen. Een der grote blikvangers is de *palmera imperial* met zijn zeven stammen vanuit één hoofdstam en een geschatte leeftijd van 175 jaar. Zijn naam verkreeg deze palm in 1894 toen keizerin Elisabeth van Oostenrijk-Hongarije (Sissi) een officieel bezoek aan de stad bracht. In Elche en omgeving staan naar schatting totaal 300.000 palmen, de grootste concentratie palmbomen van Europa, merendeels dadelpalmen.

In het Palmenmuseum in de tuin *San Plácido* wordt de geschiedenis van de palmentuinen toegelicht en zijn voorbeelden te zien van de diverse toepassingsmogelijkheden van alle onderdelen van de palm. De eerste palmen werden al ten tijde van de Carthagers aangeplant. Laat in het najaar worden de trossen dadels geoogst, en worden de dadels bewerkt tot

produkten als jam, wijn en likeur. Een oeroud gebruik is het vervaardigen van 'witte' palmladeren. Daartoe worden de lange bladeren in het najaar omhooggebonden, in het voorjaar afgesneden en tot gedetailleerde religieuze siervoorwerpen gevormd, die op palmzondag op straat te bewonderen zijn.

Een fraai uitzicht op de dikwijls droogstaande Vinalopó en over de *Huerto municipal*, de gemeentelijke palmentuin is dat vanaf de gotische Santa-Teresabrug uit 1705. Deze palmentuin vormt de achtertuin van het Archeologisch en Historisch Museum, dat gedeeltelijk gehuisvest is in het *Palacio de Altamira*. De oudste delen van dit gebouw werden in de elfde eeuw opgetrokken door de toenmalige Moorse heersers in het gebied, de Almohaden. Van de 15e tot de 18e eeuw was het gebouw domicilie van de Heren van Elche, vanaf 1913 was er een textiel-fabriek in gevestigd, maar sinds 2006 werden, na

het gebouw werd een grondige aanpassing van het gebouw, de archeologische en historische collecties van de stad erin tentoongesteld, onder meer met een rijke schat aan Iberische grafbeelden op hoge sokkels.

De *Virgen de la Asunción*, Maria-Hemelvaart, is patroonheilige van Elche. Elk jaar drommen op 14 en 15 augustus de gelovigen samen in de Basiliek Menor de Santa Maria om het *Misteri d'Elx* bij te wonen. Het is een over twee avonden verdeelde, gezongen opvoering van het laatste afscheid op aarde van Maria, moeder van Jezus, haar kroning tot koningin der hemelen en haar hemelvaart. Het betreft een der weinige uit de Middeleeuwen resterende mysteriespelen, voor de jaarlijkse uitvoering waarvan paus Urbanus VIII in 1632 toestemming gaf. Het evenement wordt in Elche eenvoudig *la Festa* genoemd. Kosten noch moeite worden gespaard om het elk jaar opnieuw tot een imposante voorstelling te maken met 'authentieke' muziekinstrumenten, kostbare gewaden en aankleding. Het absolute hoogtepunt van de voorstelling wordt gevormd door het tafereel waarin de hemel opengaat en engelen in een enorme kelk afdalen om Maria de hemelse kroon op te zetten en haar naar de hemel te geleiden. Eens per twee jaar vinden op Allerheiligen en Allerzielen extra voorstellingen plaats. In het *Museo de la Festa*, een museum annex kapel, enkele straten van de basiliek verwijderd, kan de toerist die de bewuste dagen gemist heeft, de kostbare attributen van het schouwspel bewonderen en wordt op wandvullende schermen en met schallend geluid een film van het gebeuren vertoond, inclusief de onthulling van de truc van het opentrekken van de hemelboog.

Drie apostelen uit het Misteri d'Elx

Een groot deel van de twintigste eeuw vormden de leerindustrie en de export van schoenen en andere leerprodukten naar andere West-Europese landen en de VS de belangrijkste motor van de economie in Elche. In de beste tijd verdienden zo'n 18.000 werknemers in de stad en omgeving hun inkomen in deze sector en leverde Elche 42% van de schoenenproductie van Spanje. Vanaf 1990 ging het echter snel bergafwaarts, vooral door verdringing op de markt door de import van goedkoop schoeisel uit China in Europa. Nu is het beleid van de gemeente Elche al enkele decennia sterk op het toerisme gefocust en worden intensieve pogingen gedaan om ook de meer cultureel ingestelde bezoeker naar de stad te lokken. In dit kader worden bijvoorbeeld jaarlijks diverse congressen en internationale festivals op het gebied van film, muziek en folklore georganiseerd.

Ook het nieuwe congrescentrum is gebouwd om de tanende regionale economie van Elche weer in de lift te krijgen. Dit congrescentrum vormt een hedendaags antwoord op het stadhuis dat uit de zeventiende eeuw dateert, maar ook gedeelten uit de vijftiende eeuw omvat. Voorsnog is het centrale plein vóór het stadhuis meestentijds echter veel drukker dan het bij het congrescentrum gesitueerde plein.

Zowel *El Palmeral*, het complex van palmentuinen, als het *Misteri d'Elx* zijn door de Unesco tot Werelderfgoed verklaard, respectievelijk in 2000 en 2001. Nu is dat niet zo uitzonderlijk voor een land als Spanje met in totaal bijna zestig gebouwen, stadscentra, parken enzovoort op deze lijst, maar in Elche stelt men de kwalificaties zeer op prijs.

Heleen Peeters, 5 oktober 2009